

Důvodová zpráva k nařízení Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského o mimořádných rostlinolékařských opatřeních proti šíření hád'átka borovicového (*Bursaphelenchus xylophilus*) č.j. UKZUZ 051237/2015, ze dne 29. 6. 2015

Hád'átka borovicové (*Bursaphelenchus xylophilus*), dále jen „hád'átka“, je škodlivý organismus podle § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), a § 3 odst. 1. písm. a) vyhlášky č. 215/2008 Sb., o opatřeních proti zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška“), jehož zavlékání na území EU a rozšiřování na tomto území je zakázáno (příloha č. 1, část A, oddíl II vyhlášky). Přenašeči hád'átka jsou tesařici (kozličci) rodu *Monochamus*, jehož neevropské druhy jsou rovněž zařazeny do seznamu regulovaných škodlivých organismů (příloha č. 1, část A, oddíl I vyhlášky).

Původní oblastí výskytu tohoto škůdce jehličnanů, zejména borovic, je Severní Amerika (USA, Kanada). Odtud bylo hád'átka zavlečeno do Asie a v roce 1999 byl výskyt hád'átka zjištěn v Portugalsku, kde přes rozsáhlá eradikační opatření došlo k jeho rozšíření a usídlení.

Evropská komise od roku 2001 opakovaně formou rozhodnutí Komise stanovovala Portugalsku opatření proti šíření hád'átka a ostatním členským státům dočasná doplňující opatření proti zavlékání hád'átka z vymezených území v Portugalsku. Zjištění ohnisek výskytu hád'átka ve Španělsku a opakující se případy, kdy jiné členské státy zadržely dřevo borovice, dřevěný obalový materiál a kůru napadené hád'átkem v dodávkách z Portugalska a v dovážených zásilkách z jiných zemí, ukazují, že riziko možného dalšího zavlékání a šíření tohoto škodlivého organismu je vysoké. Hospodářský, environmentální a sociální dopad rozšíření hád'átka v EU by byl nepřijatelně velký.

Proto Evropská komise rozšířila oblast působnosti opatření týkajících se hád'átka na všechny členské státy EU a vydala prováděcí rozhodnutí Komise 2012/535/EU ze dne 26. září 2012, o mimořádných opatřeních proti šíření hád'átka *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buhner) Nickle *et al.* (hád'átka borovicového) na území Unie. Stanovená opatření byla převedena do fytoosanitárních předpisů ČR Nařízením Státní rostlinolékařské správy o mimořádných rostlinolékařských opatřeních proti šíření hád'átka borovicového, čj. SRS 028610/2013 ze dne 20. 5. 2013.

Vzhledem k tomu, že se zjistilo, že rizikem pro šíření hád'átka je i přemísťování úlů a ptačích budek, vyrobených z náchylného dřeva, i vzhledem k dalším novým poznatkům vydala EK prováděcí rozhodnutí Komise (EU) 2015/226, kterým se prováděcí rozhodnutí 2012/535/EU mění, pokud jde o definici náchylného dřeva a opatření, která mají být přijata ve vymezených oblastech. V souladu s tímto prováděcím rozhodnutím Komise nařizuje ÚKZÚZ odpovídající mimořádná rostlinolékařská opatření proti zavlékání hád'átka na území České republiky a, v případě potvrzení výskytu hád'átka na území ČR, k eradikaci ohnisek výskytu hád'átka na území ČR a proti rozšiřování hád'átka z vymezených území v ČR. Současně ÚKZÚZ ruší Nařízení Státní rostlinolékařské správy o mimořádných rostlinolékařských opatřeních proti šíření hád'átka borovicového, čj. SRS 028610/2013 ze dne 20. 5. 2013.

Věcná příslušnost ÚKZÚZ vyplývá ze zákona č. 279/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 147/2002 Sb., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, který nabyl účinnost 1. 1. 2014. Na základě tohoto zákona došlo ke sloučení Státní rostlinolékařské správy s ÚKZÚZ a Státní rostlinolékařská správa jako správní úřad, organizační složka státu a účetní jednotka zanikla.

Popis hád'átka borovicového (*Bursaphelenchus xylophilus*), příznaky napadení hostitelských rostlin a možnosti šíření

Hád'átka borovicové je necelý milimetr dlouhý bezobratlý živočich červovitého tvaru, který žije ve dřevě borovic, případně i dalších jehličnanů. Prvním příznakem napadení stromu hád'átkem je pokles produkce pryskyřice. Transpirace v jehlicích klesá a později ustává úplně. Je omezen transport vody a brzy se dostavují první vnější příznaky, jako jsou žloutnutí a vadnutí jehlic, které vedou až k úplnému odumření stromu. Vadnutí se může zpočátku objevit jen na jedné větvi (tzv. „praporec“), poté postupně zachvátí celou korunu stromu. Podle pozorování v Portugalsku stromy napadené hád'átkem zpravidla odumírají během jediné sezóny. Přenašeči hád'átka, tesařici rodu *Monochamus*, umožňují jeho šíření v nových oblastech, kam je hád'átka zavlekováno dopravou napadených náchylných rostlin, náchylného dřeva (včetně dřevěného obalového materiálu) a náchylné kůry. Brouci rodu *Monochamus* napadají zejména poražené nebo oslabené stromy. Jejich larvy vytvářejí široké požerky v bělovém dřevě pod kůrou a oválné chodby ve dřevě.

Rizikovým materiálem z hlediska možnosti zavlečení hád'átka do České republiky jsou náchylné rostliny jehličnanů a nezpracované i zpracované dřevo jehličnanů, včetně dřevěného obalového materiálu a úlů a ptačích budek, dodávané z vymezených území v EU, v nichž je znám výskyt hád'átka.

Aktualizovaný seznam vymezených území v EU, v nichž je znám výskyt hád'átka, je zveřejňován na webových stránkách ÚKZÚZ.

Ing. Daniel Jurečka

ředitel ÚKZÚZ